

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 58.

Fredagen den 4 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollen för den 29 nästlidne maj och den 1 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes

statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 315, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg; och

nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för uppförande av posthus och telegrafstationsbyggnad i Finspång; samt

bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 328, angående vissa pensioner och understöd; och

nr 329, angående vissa pensioner och understöd.

Anmäldes och bordlades

första lagutskottets memorial, nr 44, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till särskild ersättning åt sekreteraren hos första lagutskottet;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 25, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder till främjande av skandinaviskt samarbete i lagstiftningsfrågor m. m.; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 34, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om åvägabringande av effektiv undersökning av kristidskommissionernas förvaltning m. m.; och

nr 35, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av fasta försöksgårdar för jordbruket.

Ang. prissätt-
ningen å tid-
ningspapper.

Hans excellens herr statsministern Bra ut i n g, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Ljunggrens interpellation, angående prissättningen å tidningspapper, erhöll nu ordet och anförde:

Ledamoten av denna kammare herr August Ljunggren har med kammarens tillstånd till mig framställt följande frågor:

1. Har hans excellens statsministern uppmärksammat den fara, som hotar den svenska pressen genom den av pappersbruken ifrågasatta nya prissättningen å tidningspapper?

2. Om så är fallet, vilka åtgärder har man att förvänta från regeringens sida till skydd för de betydelsefulla allmänna intressen, som här stå på spel?

Då jag nu ber att i ett sammanhang få besvara båda de till mig riktade frågorna, vill jag till en början erinra om, att priset å det för den inhemska förbrukningen avsedda tidningspapperet, alltsedan Tidningspappersbrukens försäljningsförening år 1917 bildades, bestämts genom avtal mellan nämnda förening, å ena, och Tidningsutgivareorganisationerna, å andra sidan. Enligt dessa avtal, som gällt för ett halvt år i sänder och vid ett par tillfällen avslutits inför statens industrikommission eller chefen för finansdepartementet, hava priserna å tidningspapper varierat mellan 38 och 55 öre per kg. för 50 grams rullpapper, vartill kommit särskilda tillägg för papper, levererat i ark, samt för glättning. För första halvåret 1920 utgör det avtalade grundpriset 47 1/2 öre per kg.

Interpellationen har nu föranletts därav, att vid de förhandlingar, som mellan parterna inletts rörande tidningspapperspriset för senare hälften av detta år, pappersbruken förklarat sig fordra en höjning av grundpriset till 80 öre per kg.

Redan innan interpellationen framställdes, hade jag min uppmärksamhet riktad på de svårigheter, som hotade den svenska pressen genom den väntade höjningn av papperspriset. Så snart jag erhållit kännedom om, att denna höjning var så avsevärd som från 47 1/2 till 80 öre per kg., och till synes så bestämt krävdes, vilket allt genom interpellationen bekräftades, satte jag mig därför i förbindelse med representanter för såväl tidningsutgivarna som tidningspappersbruken för att erhålla närmare kännedom om deras synpunkter i den föreliggande frågan.

Från tidningsutgivarehåll hävdades därvid den uppfattningen, att det av pappersbruken fordrade priset av 80 öre per kg. vore i förhållande till produktionskostnaderna alldeles för högt och säkerligen inrymde en vinstmarginal, som utan större olägenhet för pappersbruken kunde avsevärt minskas, helst som bruken ju vore i tillfälle att för sin export tillgodogöra sig det mycket höga världsmarknadspriset å tidningspapper, för närvarande 1,20 å 1,30 kronor per kg. Vidare framhölls, att ett så högt papperspris som 80 öre per kg. för många tidningar, i främsta rummet då de mindre, skulle medföra mycket stora ekonomiska svårigheter. Särskilt vore detta fallet, om det höjda priset skulle tillämpas redan under

löpande ar, då ju tidningarna i så fall vore urståndsatta — at-
minstone vad årsabonnenterna beträffade — att genom höjda pre-
numerationsavgifter täcka sig för de ökade kostnaderna.

Tidningspappersbruken a sin sida gjorde gällande, att det för
första halvåret 1920 bestämda priset, 47 $\frac{1}{2}$ öre per kg., därom avtal
träffats under en period av lågkonjunktur på pappersmarknaden,
snarare legat under än över självkostnadspriset redan vid den tid,
då priset bestämdes; att pappersbrukens omkostnader för råvaror,
såväl massaved som stenkol, sedan dess i oerhört hög grad stegrats,
vartill komme avsevärda höjningar av arbetslönerna; samt att till
följd härav det nu fordrade priset av 80 öre per kg. icke inrymde mer
än en mycket knapp vinstmarginal och — val vissa fabriker be-
träffade — icke ens täckte självkostnaderna. Vidare framhölls,
att pappersbruken, vad anginge årets tillverkning, ingalunda vore
i tillfälle att i någon större utsträckning tillgodogöra sig nu rådande
höga exportpris a papper, då nämligen köpeavtal rörande den allra
största delen av den för export avsedda papperskvantiteten av årets
tillverkning avslutits vid en tidpunkt, då tidningspappersprisen a
världsmarknaden vore väsentligt lägre än nu är fallet.

För att styrka sina uppgifter rörande förhållandet mellan det
fordrade priset, 80 öre per kg., och självkostnaderna erbjödo sig tid-
ningspappersbruken att låta sina kalkyler granskas av sakkunniga
personer.

En dylik granskning blev också, på föranstaltande av chefen
för finansdepartementet, omedelbart igångsatt. Den verkställdes
av auktoriserade revisorn J. Holmström och förvaltaren på riks-
bankens pappersbruk vid Tumba J. Westergren, vilka — efter be-
sök vid vissa tidningspappersbruk samt granskning av handelsbö-
cker och kalkyler m. m. — i ett den 25 nästlidna maj avgivet yt-
trande framlagt resultatet av den företagna undersökningen. Jag
anser mig icke här böra närmare ingå på innehållet i ifrågavarande
yttrande och vill ej heller uttala något omdöme rörande hållbarheten
av de beräkningsgrunder, som av de sakkunniga följts, men jag
konstaterar, att de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att
självkostnaden per kg. tillverkat tidningspapper för närvarande ge-
nomsnittligt kan beräknas till c:a 90 öre och med stor sannolikhet
kan antagas under årets återstående del komma att snarare över-
än understiga 1 krona.

Medan produktionskostnadsundersökningen verkställdes, kom
frågan om tidningspapperspriset för senare halvåret 1920 i ett ur
pressens synpunkt ytterligare försämrat läge, i det nämligen pap-
persbruken meddelade, att de icke längre kunde stå fast vid sitt
anbud om ett pris av 80 öre per kg. Såsom motiv därför anfördes,
att under förra hälften av maj månad nytt arbetslöneavtal avslutats
inom pappersindustrien, varigenom arbetslönerna höjts med omkring
30 å 35 % utöver vad som beräknats vid avgivandet av nyssnämnda
anbud. Detta föranledde — enligt vad bruken uppgåvo — en så-
dan ökning av självkostnaden, att bruken funne sig nödsakade att

Ang. prissätt-
ningen å tid-
ningspapper.
(Forts.)

Ang. prissättningen å tidningspapper.

(Forts.)

för senare halvåret 1920 begära en höjning av tidningspapperspriset till 98 öre per kg.

Parternas uppfattningar rörande det skäliga priset för det tidningspapper, som skulle tillhandahållas de svenska tidningarna, voro sålunda i hög grad skiljaktiga. Men även i fråga om *kvantiteten* voro parterna av olika meningar. Tidningarna påyrkade sålunda att — bortsett från vissa kvantiteter, som av särskilda skäl icke skulle beröras av en prisöverenskommelse — en pappersmängd av c:a 12.750 ton, skulle ställas till deras förfogande, medan däremot pappersbruket förklarade sig icke kunna för det inhemska behovet reservera mer än 11.000 ton.

Under sådana omständigheter måste det ju givetvis möta stora svårigheter att på överenskommelsens väg lösa den föreliggande frågan. Det oaktat var hela ställningen sådan att någon annan väg till att utvärka för pressen mindre tryckande papperspriser knappast syntes omedelbart framkomlig. Ett direkt statsingripande av den art, interpellanten ifrågasatt — d. v. s. exportförbud i förening med prisregleringsåtgärder å den inhemska marknaden — syntes mig nämligen under den korta tid, som stod till buds, synnerligen vanskligt att åvägbringa. Pappersbruket framhöllo uttryckligen, att de, för att kunna förse de svenska tidningarna med erforderliga mängder papper, ovillkolligen behövde en leveranstid av minst 5 veckor; och då, enligt vad från tidningsutgivarehåll upplystes, många tidningar redan den 1 nästinstundande juli komme att stå alldeles utan papper var det ju klart, att frågan redan med hänsyn härtill krävde en snabb lösning.

Men härtill kommer att pappersfrågans lösning genom direkt statsingripande med nödvändighet rullar upp en rad andra problem. Ett exportförbud, då det gäller en å världsmarknaden så efterfrågad artikel som tidningspapper, måste föregås av handelspolitiska överväganden och undersökningar av ingående och grannliga natur. En statlig reglering av prisförhållandena på nu ifrågavarande område lär svårigen kunna med rättvisa företagas utan en ganska ingående utredning såväl rörande både tidningspappersbrukens och även tidningarnas ekonomiska ställning och bärkraft, vilken ju som bekant är mycket olika, som ock — med hänsyn till pappersindustriens nära samband med vissa andra produktionsgrenar, såsom trämasse- och cellulosaindustrierna — rörande dessa industriers pris- och produktionsförhållanden. Särskilt vill jag understryka, att frågan om priset å det för den svenska marknaden avsedda tidningspapperet endast är en del av ett helt komplex av frågor, nämligen de, som röra verkningarna på den inhemska varutillgången och prisbildningen av den väldiga export, som under rådande utomordentligt gynnsamma konjunktyr bedrivs av våra på landets skogstillgångar levande storindustrier, främst trämasse- och cellulosaindustrierna samt pappersindustrien i alla dess olika tillverkningsgrenar. Alla dessa spörsmål, vilka ju äro av den allra största räckvidd och nära sammanhänga med bland annat den lika aktuella som svårlösta frågan om tillgodoseendet av vårt lands behov av hushålls- och industribränsle

måste patagligen från statsmakternas sida upptagas till allvarlig omprövning, då det ju är klart, att just den starka exporten, genom att framkalla ökad efterfrågan å de för tillverkningen erforderliga råvarorna, är i hög grad ägnad att driva upp priset å dessa råvaror och därmed också priset å de för den inhemska marknaden avsedda färdigprodukterna. Klart är emellertid även att hela detta frågekomplex icke kan lösas utan en utredning, vilken omöjlig kunde åstadkommas inom den tid, som nu stod till buds. Att åter, såsom från vissa håll påyrkats, utbryta frågan om tidningspapperspriset och söka i den punkten vidtaga direkta statsregleringsåtgärder utan hänsyn till de därmed så nära förbundna spörsmål, som av mig nyss berörts, har jag vid överbägande av hur nära alla dessa spörsmål sammanhänga funnit icke var riktigt.

Ang. prissättningen å tidningspapper.
(Forts.)

Då jag sålunda, trots de ytterst divergerande meningar, åt vilka parterna givit uttryck, ansåg ett försök böra göras att — nu liksom förut — åvägbringa en uppgörelse i godo parterna emellan, föranstaltade jag i samförstånd med mina kolleger i regeringen, om upptagande av förhandlingar i dylikt syfte. Förhandlingarna, som förts inför mig och tillförordnade finansministern, statsrådet Sandler, hava bedrivits sålunda, att parterna vid ett flertal olika sammanträden fått utveckla sina synpunkter samt framlägga sina förslag och yttra sig över motpartens, därvid jag sökt att medla mellan parterna för åstadkommande av en antaglig uppgörelse. Resultatet av dessa förhandlingar har nu blivit, att parterna enats om ett avtal, reglerande leverans- och prisförhållanden i avseende å tidningspapper för senare halvåret 1920. Innehållet i avtalet är i korthet följande:

Tidningarna hava förbundit sig att söka nedbringa den för senare hälften av år 1920 erforderliga papperskvantiteten — vilken redan under förhandlingarnas gång av tidningarna icke oväsentligt sänkts — till 10,000 ton.

Denna kvantitet hava pappersbruken å sin sida förbundit sig att till tidningarna leverera till följande pris:

för 2,700 ton, avsedda för tidningar, som för halvår räknat förbruka högst 50 ton, 70 öre och

för återstående 7,300 ton, avsedda för övriga tidningar, 78 öre, allt per kg.

Medelpriset för ifrågavarande papperskvantitet skulle sålunda för kg. räknat utgöra 75,8 öre.

För mötande av den eventualiteten att den erforderliga papperskvantiteten icke, såsom är avsett, skulle kunna nedbringas till 10,000 ton, hava pappersbruken därjämte förbundit sig att för tidningarnas behov reservera en ytterligare papperskvantitet av 1.200 ton, för vilken kvantitet — i den mån den behöver uttagas — skall erläggas ett pris av 1 kr. 10 öre per kg.

Jämför man avtalets innehåll med de ståndpunkter parterna under förhandlingarna intagit, framgår det, att avtalet möjliggjorts därigenom, att å ena sidan tidningarna — oavsett nyss omfördälda reservmängd å 1.200 ton — reducerat den ursprungligen fordrade papperskvantiteten till 10,000 ton, varigenom en viss mängd pap-

Ang. prissätt-
ningen å tid-
ningspapper.
(Forts.)

per frigjorts för export, och å andra sidan pappersbruken beträffande omförmälda 10,000 ton reducerat sitt ursprungliga pris på 80 öre, alldeles frångått sitt under förhandlingarna framställda krav på förhöjning av priset till 98 öre per kg. och förklarat sig åtnöjas med ett medelpris av 75,8 öre.

Beträffande innebörden och betydelsen i övrigt av avtalet vill jag framhålla, att jag — med hänsyn till den över hela världen rådande knappheten å tidningspapper och de ytterst långt gående restriktioner i avseende å pappersförbrukningen, som i anledning därav flerstädes införts — måst finna det rimligt och liggande i det allmännas intresse om även den svenska pressen allvarligt bemödar sig om att genomföra en begränsning i pappersbesparande syfte. Jag kan exempelvis nämna, att just i dag genom utrikesdepartementet kommit mig tillhanda en rapport från Italien, däri meddelats, att de dagliga tidningarna, som förut fått utkomma i högst fyra sidor, nu fått sitt sidoantal begränsat till två. Vål vet jag att för en del tidningar en avsevärdare reduktion av pappersförbrukning måste stöta på stora svårigheter, men å andra sidan finnas också de, där en sådan frivillig begränsning skulle kunna utan nämnvärda olägenheter vidtagas.

Därest nu tidningarna underkasta sig den relativt obetydliga begränsning, som erfordras för att nedbringa papperskvantiteten till 10,000 ton, kommer såsom förut nämnts, medelpriset för senare halvåret 1920 att utgöra 75,8 öre per kg. Utan att här på något sätt uttala mig rörande skäligheten av detta pris, vill jag endast nämna, att om också avtalets innehåll i vad det rör priset måhända icke motsvarar de förhoppningar, man på tidningsutgivarhåll från början ansett sig kunna hysa, pappersbruken å sin sida bestämt förklarat, att det överenskomna medelpriset av 75,8 öre per kg. långt ifrån att tillföra dem någon vinst, tvärtom låge betydligt under deras självkostnadspris. Huruvida denna uppgift vid en fortsatt, mera ingående undersökning av pappersbrukens produktionsförhållanden skulle visa sig hållbar, må nu lämnas därhän. Så mycket är i varje fall uppenbart, att det icke skulle hava varit möjligt att på de genom herrar Holmström och Westergren verkställda produktionskostnadsberäkningarna, vilka slutade å ett pris av 90 öre å 1 krona per kg., grunda ett statsingripande, som skulle hava berett tidningarna ett fördelaktigare pris än det, som nu på överenskommelsens väg bestämts.

Såsom en avgjord fördel vill jag i varje fall framhålla, att det vid förhandlingarna lyckats att bereda de mindre och i regel också ekonomiskt svagare tidningarna ett väsentligt billigare pris än den större och mera härkraftiga pressen, som ju har helt andra möjligheter än småtidningarna att genom förhöjning av annons- och lösnummerprisen m. m. täcka sig för de ökade kostnaderna. Från min sida har en sådan anordning under förhandlingarnas gång vid upprepade tillfällen bestämt påyrkats och olika förslag ha framställts och övervägts: och anser jag det vara ägnat att väcka tillfredsstäl-

lelse, att en differentiering i priset till de mindre tidningarnas förman nu genomförts.

Till sist ber jag — ehuru det knappast torde vara nödvändigt — att få försäkra interpellanten, att jag personligen är väl så intresserad som någon annan i detta land för att icke den svenska pressens ställning och ekonomiska självständighet genom för höga papperspris undergräves eller hotas, och att jag därför också gjort allt, som jag under förbandenvarande förhållanden ansett kunna göras, för att tillförsäkra de svenska tidningarna ett så drägligt papperspris som möjligt för den tid, som nu varit i fråga.

Med det nu anförda tror jag mig hava besvarat båda de av interpellanten till mig framställda frågorna.

Jag vill emellertid begagna tillfället nämna, att jag under de förhandlingar, som förts, fått ett starkt intryck av svårigheten att så länge världsmarknadspriset å tidningspapper så väsentligt som nu överstiger det pris, de svenska tidningarna anse sig kunna betala — på överenskommelsens väg reglera priset å det för den inhemska förbrukningen avsedda tidningspapperet. Den möjligheteten lärer t. o. m. böra förutses, att det vid ett kommande tillfälle, måhända redan då det gäller att bestämma priset för första halvåret 1921, kan visa sig ogörligt att genom förhandlingar bringa parterna till enighet i frågan. Under sådana omständigheter och då ett direkt statsingripande, såsom jag redan nämnt, förutsätter en ingående utredning i åtskilliga hänseenden, synes det mig angeläget, att snarast möjligt till övervägande upptages, huru en dylik utredning lämpligast bör planläggas och utföras. Såsom förhållandena numera utvecklats sig, torde det nämligen enligt min mening vara nödvändigt, att staten sättes i tillfälle att i fall av behov ingripa på ett betydligt mera effektivt sätt än vad som är möjligt, så länge förhandlings- och medlingsvägen är den enda som praktiskt taget står till buds.

Herr PERS: Eftersom interpellanten är förhindrad att vara tillstädes i kammaren, skall jag be att få säga några ord med anledning av det utförliga svar, som lämnats på hans interpellation.

Budskapet om det åstadkomna papperspriset för nästa halvår torde ute i landet komma att mötas med en känsla av överraskning på grund av dess höjd. Efter det yttrande, som herr statsministern hade på publicistklubben för en tid sedan, hava förhoppningarna varit större. Man har trott, att det skulle kunna åstadkommas ett billigare papperspris. Emellertid tror jag, att tidningsutgivarna behärta de svårigheter, som funnits, men taga såväl herr statsministerns löfte vid det tillfälle som även hans uttalande här i dag till intäkt för att intresset alltjämt är levande och att såväl herr statsministern som regeringen i övrigt gör allt, vad som göras kan, för att mildra den stöt, som tidningarna på detta område hava att taga emot. Vad som just under dessa förhandlingar under de senaste veckorna har ökat svårigheterna har varit det stigande priset på papper ute på världsmarknaden. Vidare har en tidsutdräkt vållats genom denna utredning angående pappersbrukens

Ang. prissättningen å tidningspapper.
(Forts.)

Ang. prissätt-
ningen å tid-
ningspapper.
(Forts.)

självkostnadspris, som satts igång, och som man icke kan göra något omdöme om, därför att man icke varit i tillfälle att taga kännedom om utredningen utan endast har fått godtaga dess resultat. Vad det betyder för tidningarna, att papperspriset nu sist nästan inemot fördubblats, men fyrdubblats emot det för någon tid sedan gällande priset, kan man förstå därav att papperskostnaden torde ingå i tidningarnas budgeter med mellan 25 och 50 %. Det betyder för en del av dem, att papperet kommer att kosta lika mycket som hela kostnaden för driften förut. För det senare halvåret, som vi nu stå inför med en sådan stark höjning, hava tidningarna icke heller i nämnvärd grad tillfälle att överföra den ökade kostnaden på allmänheten genom höjda prenumerationsavgifter. De små tidningarna och landsortstidningarna i allmänhet hava vanligtvis årsprenumeration, och beträffande dem är det då naturligtvis ingenting att göra, men man drager sig även eljest för att, såvitt det är möjligt, under årets lopp förändra prenumerationspriset.

Annonspriset, som jag hade tillfälle att nämna, när här i kam-maren postavgifterna debatterades, har måst höjas under den senare tiden för att i någon mån möta de förhöjda arbetskostnaderna och driftskostnaderna, och annonspriserna äro nu så högt uppe, att de, åtminstone vad landsortspressen beträffar, icke vidare kunna drivas högre. Det tjänar icke något till, därför att den minskade frekvensen ifrån den sidan skulle eliminera den fördel, man skulle hava av förhöjningen. Det kan vara av intresse att taga kännedom om huru grannländerna hava ordnat dessa förhållanden.

Jag vill då, innan jag går in på detta, föra i minnet, att vi här i Sverige, innan krigstiden kom, hade ett normalt tidningspapperspris av 15 å 20 öre per kg. Det har sedan höjts till 38 öre, 40 öre, 45 öre, 47 öre, 55 öre och 78 öre och står nu i ett pris — för den del av förbrukningen, som icke kan hållas inom den givna ransonen — av 1 krona 10 öre. Medelpriset är ju ändå 78 öre i stort sett.

I Norge hava tidningarna kunna utverka sig ett högsta pris av 55 öre, men de mindre förbrukarna hava fått ett reducerat pris. Denna reducering av priset för de mindre tidningarna täckes av cellulosa- och trämassfabrikerna samt av pappersfabriker, som icke leverera tidningspapper. Detta blir alltså ett tillskott, så att de sämst ställda tidningarna skola kunna få ett billigare pris på sitt papper. Vid föregående förhandlingar har här något liknande inträffat. Trämassexportörerna hava givit ett litet tillskott för att priset icke skulle springa för högt i höjden. Detta har varit på tal även i det här sammanhanget, men har avvisats av trämassexportörerna. Det låga papperspriset för Norge är ju någonting att observera, därför att Norge ifråga om naturtillgångar och belägenheten med avseende å den stora världsmarknaden torde vara ungefär jämförligt med vårt land. Jag vill dock tillägga, att vi under de sista dagarna fått underrättelse om att pappersfabrikanterna finna priset så lågt, att de ha begärt en omläggning, en revidering av överenskommelsen.

I Danmark hava tidningarna säkrat sig om sitt papper till den 1 juni nästa år till ett genomsnittspris av 95 öre per kg., fritt tryckerierna. Det är ju också ett pris, som är ganska lågt i betraktande av att Danmark ju saknar råvaror för pappersframställningen, och att det fastställda priset skall gälla så långt fram som fem månader in i nästa år.

Ang. prissättningen å tidningspapper.
(Forts.)

I går afton lästes i kvällstidningarna ett telegram från Finland om att riksdagen hade ingått till regeringen med en framställning om exportförbud på tidningspapper, till dess att landets egna tidningars papperspris hade blivit ordnat. Det visar, att man är bekymrad över saken på andra håll, att den har ordnats på olika sätt men att det överallt är en landsangelägenhet, som man försöker komma till rätta med såvitt det är möjligt.

Det nämndes i herr statsministerns anförande här landet Italien, och den ransonering, som där sades vara ålagd tidningarna, förmodar jag, att litet var hajar till inför. Tidningarna fingo icke innehålla ens fyra sidor utan två sidor, som var maximum för de dagliga tidningarnas omgång. Ja, det var ju icke alls meningen — det vill jag icke alls säga, men jag kan icke avhålla mig från att nämna detta i alla fall — att det skulle bli så hos oss. Det är en betydande skillnad emellan Italien och oss i många hänseenden. Italien har haft krig och får väl köpa sin pappersmassa och kanske sitt papper utomlands och är i en ekonomisk misär, som vi skola hoppas, att vårt land icke skall råka i. Jag tror, att, när man talar om ransonering för oss, man får besinna, att när vi hava utsikter att få ett papperspris, som närmar sig det tiodubbla emot vad vi hade, då papperspriset för några år sedan var som lägst, ransoneringen nog kommer att infinna sig av sig själv. Men det är givet, att det är något berättigat i herr statsministerns yttrande, att (iet på vissa håll kan göras något i den vägen, och jag vill på tidningsutgivarnas vägnar försäkra, att den saken bör och kommer att tagas under överbäggande, men vi skola hoppas, att vi icke komma ned till två sidors maximum. Vi äro dock ett pappersproducerande land, vi äro kanske mera lyckligt ställda i den vägen än något land i världen, med råmateriel, med kraft och med ingenjörer och arbetare, som hava en mycket lång erfarenhet och som hava förvärvat sig en stor duglighet på området, så att vi torde, när vi kanske få försaka åtskilligt annat, icke behöva ställas på alltför hård svältkur ifråga om pappersförbrukningen. Men jag medger, att sugningen på vår svenska skog är ganska betydlig, och jag vill erkänna riktheten av den uppfattningen, att det står i ett mycket nära samband med skogstillgångarna och en hel serie andra frågor, såsom det också uttalades i herr statsrådets anförande här.

Jag vill nämna några siffror, som visa tendensen på detta område. Utförseln av pappersmassa under de första fyra månaderna av åren 1914 och 1920 ställer sig sålunda: År 1914 var exporten 163,662 ton, under det densamma år 1920 var 207,401 ton. Utförseln av annat slag papper än tidningspapper steg ifrån 39,670 ton år 1914 till 56,723 ton år 1920, men exporten av tidningspapper

Ang. prissätt-
ningen å tid-
ningspapper.
(Forts.)

ifrån 20,395 ton år 1914 till 41,615 ton 1920, d. v. s. beträffande pappersmassa har stigningen varit omkring 20 % och för annat papper omkring 40 %, men för tidningspapper omkring 100 %. Det är sannolikt, att stigningen kommer att bli ännu större, ty med den sugning på särskilt tidningspapper, som nu är för handen, torde den öppnade sjöfarten giva denna export än större fart.

Jag skall, innan jag slutar, be att få tacka herr statsministern för hans svar och för det intresse, som här visats och som vi, som jag förut uttryckt, alltjämt påräkna för denna angelägenhet.

Jag skall vidare be att få uttala några önskemål angående den i utsikt ställda utredningen. Det är icke lång tid att använda för en sådan utredning, ty det är endast fem månader, tills dess vi behöva det nya priset i början på nästa år, men man kan knappast bli annat än litet bekymrad, då man hör vad som i det sammanhanget kunde behöva utredas. Priset på tidningspapper är endast »en del av ett helt komplex av frågor, nämligen de, som röra verkningarna på den inhemska varutillgången och prisbildningen av den väldiga export, som under rådande utomordentligt gynnsamma konjunkturer bedrivs av våra på landets skogstillgångar levande storindustrier, främst trämasse- och cellulosaindustrierna samt pappersindustrien och alla dess olika tillverkningsgrenar.»

Ja, det är ett utredningsområde, som är så pass stort, att, om det skulle tagas efter den vanliga svenska lågordningen ifråga om utredningar, det skulle kräva en mycket lång tid och resultera i åtskilliga band tryckta skrifter, men det är för kort tid att lägga den så brett. Jag skulle därför vilja uttala det önskemålet, att det blir en skyndsam utredning och en affärsmässig sådan, som icke utdrages alltför långt i tiden utan som kan ge ett resultat, som vi äro gagnade av när vi behöva det.

Det skulle kunna vara åtskilligt att säga angående tidningspressens ställning men jag skall icke upptaga kammarens tid med det. Jag tror, att herrarna nog inse, att det är en ting på gott och ont, men alla erkänna väl, att tidningarna utgöra ett inslag i vår kulturutveckling, som icke utan skada för vårt land kan alltför mycket pressas tillbaka. Det är en sak, som bör tagas i betraktande vid behandlingen av denna fråga, en sak alltså som står ett stycke över den ekonomiska välfärden för de enskilda, som närmast drabbas av vad som här är ifråga.

Herr Winberg: Ja, herr talman, det är av ett visst intresse, att åtminstone denna del av det stora prisbildningsproblemet bragts inför riksdagen i form av interpellation. Detta säger jag visserligen ej därför, att jag anser, att detta moment är av större betydelse i allmänhet än de andra, men dels därför, att det är ganska typiskt såsom exempel på, hur förhållandena i allmänhet numera ha utvecklats sig på detta område, och dels också därför, att det var kanske litet större möjlighet, att pressen observerat just denna sak därför, att det rörde pressen själv. Givetvis skulle det hava varit av ännu större betydelse, om vi i någon form fått upp hela problemet till de-

batt här i riksdagen, det problemet nämligen, hur man över huvud taget skall kunna ingripa reglerande på prisförhållandena, sådana de nu ha artat sig såväl i vårt land som över hela världen. Beträffande det här nu föreliggande spörsmålet så måste jag först säga, att det lär väl ej kunna förvåna någon, att man tycker det börjar gå ganska hastigt med prisförhöjningen, när det utan vidare från producenternas sida i ett slag dekretteras, att prisen i detta fall från första juli skola sättas på en nivå, som utgör minst det femdubbla mot vad det var före den egentliga kristidens inbrott. Det är också betecknande, att när denna deklaration utsändes från pappersbruken, så motiverades den egentligen ej alls med, att det vore nödvändigt för att erhålla täckning för produktionskostnaderna, utan den egentliga motiveringen var den, att *därför*, att man erhöi så mycket högre pris för det papper, som man tilläts att exportera till utlandet, så ansåg man det vara så gott som självklart, att priset för det inom landet konsumerade papperet borde betydligt höjas. Nu har man emellertid något senare kommit med en förklaring, som skulle visa, att det vore nödvändigt även för att täcka produktionskostnaderna. I det avseendet skall jag tillåta mig att uttala min synnerligen stora förvåning över det resultat, till vilket de av regeringen utsedda sakkunniga kommit, beträffande produktionskostnaderna för här ifrågasvarande vara. Jag skall naturligen ej ett ögonblick tillåta mig att betvivla, att det resultat, till vilket de kommit, är med verkligheten överensstämmande, men nog blir man något förvånad, när man får höra, att av regeringen tillkallade sakkunniga konstaterat, att här behöves det ett pris av 90 öre per kg. för att täcka produktionskostnaderna och sedan finner, att producenterna själva godvilligt äro med på att fastställa ett pris av i genomsnitt 78 öre. Alltså är det den rena välgörenheten, vi här ha att göra med från producenternas sida, för såvitt man får fästa avseende vid det resultat, som utredningsmännen kommit till. Nu må det ursäktas mig, att jag ej tror, att det är så altruistiska personer, vi ha att göra med på papperstillverkningens område, så att de sätta priset lägre än vad som är nödvändigt för att täcka produktionskostnaderna. Alltså måste det här hava förelegat — låt mig säga — något slags »missförstånd» i frågan om den utredning, som har verkställts. Jag förmodar, att jag ej behöver påpeka för regeringen, att det är nödvändigt att vid en eventuellt förnyad undersökning se till, att man kan komma med så bibrande bevis som möjligt, på det att ej några missförstånd i det avseendet må komma att skäligen kunna framställas beträffande detta sätt, varpå utredningen skett. Det förefaller också något egendomligt, när man från pappersfabrikanternas sida säger, att då arbetslönerna — den vanliga kuppståsten förstås — hava höjts med 30 à 35 %, så är det för dem nödvändigt att höja priset från 80 till 98 öre, alltså en höjning av 18 öre per kg., vilket alltså i verkligheten skulle betyda, att arbetslönerna i sin helhet skulle motsvara omkring 50 eller 55 öre per kg., under det att samtliga kostnader, inklusive skäligen vinst, före 1914 endast uppgick till mellan 16 à 17 öre. Även därvidlag står man inför ett frågetecken, som man verkligen

Ang. prissättningen å tidningspapper.
(Forts.)

Ang. prissätt-
ningen å tid-
ningspapper.

(Forts.)

behöver något litet undersöka, om det kan hålla streck. Det är väl i det fallet som i så många andra, att en mer eller mindre vittgående förhöjning av lönerna ger anledning för producenterna att lägga på så mycket mera, så att de ha lika stor förtjänst på löneförhöjningen som arbetarna själva ha.

Nu skall jag ej vidare ingå på själva den här föreliggande frågan, jag skall i stället tillåta mig att säga några ord i anknytning till vad herr statsministern i sitt svar också framhöll, och som jag anser vara alldeles riktigt, att här ha vi att göra med *ett helt komplex av frågor*, som äro så pass nära sammanbundna, att jag erkänner, att det är ganska svårt att lösa det ena momentet utan att även vidröra det andra, och i det avseendet skulle jag verkligen vilja säga att, såvitt jag kan bedöma den nuvarande situationen ute i världen i allmänhet och ej minst för vårt lands vidkommande, så ha vi här att räkna med två alternativ ifråga om den allmänna utvecklingen, särskilt på det ekonomiska området, i den närmaste framtiden. Det ena alternativet är, att man från regeringens eller statsmakternas sida tillgriper tillräckligt kraftiga åtgärder för att kunna ingripa reglerande på prisförhållandena och söka genom utredning fastslå, både vad som är skälig *produktionskostnad* liksom också vad som kan anses vara skälig *mellanhandsvinst* för att därigenom i någon mån reglera förhållandena på området, ty som de nu ha utvecklats går det absolut ej i längden. Göra vi ej det, tillgripa vi ej några verkliga medel i det avseendet — och jag vill betona, att därvidlag hjälper det ej att taga i med silkeshandskar, utan därvidlag kräves ett mycket allvarligt ingripande — så gå vi enligt min mening emot en fullständig ekonomisk katastrof. Det är de två alternativ, man har att välja på, såvitt jag förstår, och i det avseendet delar jag herr statsministerns uppfattning, att här behöver det vidtagas åtgärder för att kunna, jag tillägger det, tillräckligt kraftigt från statsmakternas sida ingripa reglerande på det området, och jag vill därför i likhet med den ärade föregående talaren säga, att det utredningsarbete, som givetvis här kan vara ofrånkomligt icke får taga alltför lång tid i anspråk, ty då är det fara värt, att när vi skola till och gripa in, då är tiden försutten. Det där låter kanske något egendomligt för herrarna, som fortfarande ha den uppfattningen, att läget i världen ej är så kritiskt, så att det ej kan klara sig självt, bara det får gå. Jag skulle vara glad, om jag kunde anlägga samma optimistiska synpunkter, men jag tror, att var och en, som aldrig så litet sökt följa med förhållandena på den senare tiden, har fått en känsla av, att vi befinna oss, ifråga om de ekonomiska förhållandena, på en fullständigt vulkanisk grund, och om man ser saken så, kan man ej underlåta att framhålla detta. Och det kommer då att visa sig, huruvida det nuvarande samhället har förmåga att, när det är oundgängligt, tillräckligt kraftigt ingripa för att förhindra en sådan katastrof. Har det icke den förmågan, ja, då är det håller icke värt, att man sedan kommer och beklagar sig, ifall denna katastrof en vacker dag inträffar.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 166—186.

Vid föredragning av sammansatta stats- och bevillningsutskottets memorial nr 3, angående ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets betänkande nr 33 i anledning av väckta motioner angående minskning av den maximikvantitet spritdrycker, som får utminuterat för kalendermånad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 42.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 71, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten B) i bankoutskottets utlåtande nr 61, angående förhöjda arvoden åt fullmäktige i riksbanken och styrelseledamöterna vid riksbankens avdelningskontor m. m., godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 72—74.

Vid föredragning av första lagutskottets memorial nr 43, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny giftermålsbalk m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 33.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.59 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
